

Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları Kitabı 2012 Baskısı Üzerine Bir Eleştiri

Emrullah Yakut *

Özet

Bu çalışmada, Faruk Nafiz Çamlıbel'in büyük kısmı sağlığında çıkan iki kitapta toplanan şiirlerinin yer aldığı *Han Duvarları*'nın güncel basımı incelenmiştir. Eserin son ve güncel baskısında yapılan çeşitli çaptaki hataların tespiti ve tenkidi yapılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirler incelemenin dışında bırakılmış, yapılan hatalar sonucu ortaya çıkan anlam ve vezin bozuklukları, anlam değişiklikleri ve güncel basıma esas alınan metindeki imlaya yapılan müdahalenin vezni bozduğu durumlar ele alınmıştır.

Ayrıca düzeltme işaretinin kullanımının günümüz imla kurallarına bağlı kalınarak uygulanmasının aruz ölçüsüyle yazılan eserlerde yol açtığı problemler üzerinde de durulmuştur.

İncelemenin amacı özellikle edebiyat eserlerinin basımındaki dikkatsizlik ve özensizliğin ortaya çıkardığı sonuçları ele almak ve imlayla ilgili farklı yaklaşımları tartışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Han Duvarları, Faruk Nafiz Çamlıbel, Vezin, Tashih, Aruz vezni

A Critique on 2012 Edition of Faruk Nafiz ÇAMLİBEL's "Han Duvarları"

Abstract

This article studies Faruk Nafiz Çamlıbel's collected poems, "Han Duvarları", locating and discussing the errors of various extents in the recent and latest edition of the work. The study discusses the points where these errors cause incoherency in meaning and the aruz meter [also known as Arabic prosody], and the parts where editings on the orthography of the text change the meaning and break the prosodic pattern. Poems written in syllabic meter have not been included in the study.

The purpose of this study is to adress on the results of inattention and negligence in the editing and publishing process of literary works and to discuss different approaches on ortography.

Keywords: Walls of the Inn, Faruk Nafiz Çamlıbel, Meter, Prosody, Aruz, Arabic prosody, Editing, Correction

* Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mardin/Türkiye, emrullahyakut@gmail.com

Edebiyatımızın en seçkin eserlerinin bile tahrife varan bir özensizlik, dikkatsizlik ve ciddiyetsizlikle basıldığına, yayımlandığına, ehil olmayan editörlerin elinde heba edildiğine şahit oluyoruz. Elbette ki; matbaa hatasından kaynaklanan ve çoğunlukla okur tarafından kolaylıkla fark edilebilecek bir iki küçük yanlış mazur görülebilir. Ancak özellikle bir şiir kitabında bu yanlışların sayısı on'larla ifade ediliyorsa ve bazı mısraların anlaşılması imkânsız hâle gelmişse bu üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Han Duvarları* adıyla yayımlanan şiirlerinin de yeni baskısında titiz ve ciddi bir çalışmadan yoksun olarak okuyucunun karşısına çıktığı görülüyor. Dikkatsizlikten kaynaklanan hatalar sebebiyle veznin yanı sıra anlamın kimi zaman bozulduğu, kimi zaman değiştiği gözlemlenirken; imlada tercih edilen yaklaşımın ise vezin hatalarının sistematik bir hâl almasına yol açtığı söylenebilir.

Eserin, güncel baskıya¹ esas alındığı belirtilen 1969 yılındaki baskısında üç istisna dışında bu hatalara rastlanmamıştır. Yani eserin 1969 yılındaki baskısı esas alındığı söylenmesine rağmen, söz konusu metinde olmayan hataların yeni baskıda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Bu hatalar ve problemler dört kısımda toplanabilir:

A – Esas alındığı belirtilen 1969 baskısında bulunan hataların aynen tekrarlanması. (Bu şekilde olan üç hata tespit edilmiştir.)

B – 1969 baskısında² yer almadığı hâlde yeni baskısında ortaya çıkan hatalar (Bu türden 24 hata tespit edilmiştir.)

C – Vezni bozmadığı zannı ve iddiasıyla³ kesme işaretlerinin kaldırılması neticesinde ortaya çıkan vezin hataları (Kesme işaretiyle ilgili hatalar 1969 baskısında bulunmamaktadır.)

D – Düzeltme işaretlerinin günümüz imlasına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesinin vezin açısından ortaya çıkarabileceği sorunlar: Aruz vezniyle yazılan şiirlerde düzeltme işaretlerinin günümüz imlası esas alınarak birçok kelimeden kaldırılmasının vezne uygun okumada zorluklar çıkaracağı düşüncesindeyiz ve bu yöndeki örnekleri ortaya koyarak bu meselenin düşünölmeye değer olduğu kanaatini taşıyoruz. Düzeltme işaretinin kaldırılmasıyla ilgili olarak editör, veznin bozulmadığı gibi bir iddiada veya açıklamada bulunmamaktadır. Bu yüzden bu durum C maddesinde ele alınandan farklıdır ve editöryal bir hata olarak düşünölmemektedir.

İnceleme, şairin aruz vezniyle yazdığı şiirlerle sınırlı tutulmuş ve mevcut baskı

1 Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları – Toplu Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, 17. Baskı, İstanbul 2012

2 Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*, Hz. Nihad Sami Banarlı, MEB Yay, İstanbul 1969

3 “Neş'e, şi'ri gibi kullanımlar vezni bozmadığı durumlarda neşe, şiir olarak değiştirildi, diğerlerinde olduğu gibi bırakıldı” (Çamlıbel 2012: 10)

ile eski baskılar arasında mısralar tek karşılaştırılmak yerine, veznin ve anlamın bozulduğu noktalar ele alınmıştır. Veznin yahut anlamın bozulmadığı durumlarda gözden kaçmış yanlışların olması da ihtimal dâhilindedir. Ancak bu çalışmadaki amaç bütün hataların bulunup çıkarılması değil, sadece eksiklikler bulunduğu ve imlayla ilgili tercih ve tasarrufların sorunlara yol açtığına dikkat çekmektir. Şairin hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri bu incelemenin dışında tutulmuştur.⁴

İncelemede, öncelikle yayınevinin esas aldığını belirttiği MEB tarafından yapılan 1969 baskısı, 1969 baskısının Kültür Bakanlığı tarafından 1990 yılında yapılan yeniden basımı⁵, Prof. Dr. Necat Birinci'nin hazırladığı 1993'te yayınlanan şairin seçme şiirlerine yer verdiği *Faruk Nafiz*⁶ adlı çalışması ve 1959 yılında basılan *Heyecan ve Sükûn* karşılaştırılmıştır. 1969 baskısına öncelik verilmesinin sebebi hem yayınevi tarafından bu baskının esas alındığının belirtilmiş olması, hem de bu baskının şairin sağlığında hazırlanmış olmasıdır. Dolayısıyla şiirlerinde yaptığı değişiklikler de söz konusu olduğu için son hâlini yansıtmaması bakımından öncelikli olarak 1969 yılındaki baskıya müracaat etmek doğru bir tercih olacaktır. Bunun yanı sıra özellikle 1969 baskısında da hatalı olan mısralar için *Suda Halkalar* (1928), *Şarkın Sultanları* (1918) ve *Edebiyat-ı Umûmiyye Mecmuası* gibi eski harflerle basılan kaynaklara müracaat edilmiştir.

İncelemeye geçmeden önce Faruk Nafiz Çamlıbel'in yayımlanmış şiir kitaplarını sıralayarak bunlarla ilgili bazı bilgileri ve tespitleri sunmak yerinde olacaktır. Şairin basılan şiir kitapları şunlardır: *Şarkın Sultanları* (1918); *Dinle Neyden* (1919); *Gönülden Gönüle* (1919); *Çoban Çeşmesi* (1926); *Suda Halkalar* (1929); *Bir Ömür Böyle Geçti* (1932, 1972); *Elimle Seçtiklerim* (1935); *Boğaziçi Şarkısı* (1936); *Tatlı Sert* (1938); *Akıncı Türküleri* (1940); *Heyecan ve Sükûn* (1959); *Zindan Duvarları* (1967); *Han Duvarları* (1969, 1973, 1990); *Gurbet ve Saire* (2003)

Şiirlerinin büyük bölümü sağlığında çıkan son iki kitabında; Nihat Sami Banarlı tarafından yayıma hazırlanan *Han Duvarları* (1969) ve *Bir Ömür Böyle Geçti* (1972)'de toplanmıştır. Güncel baskıda bu iki kitaptaki şiirler bir araya getirilmiş ve son kısımda ise ilk kez Mustafa Koç tarafından *Kitaplık* dergisinin Mart 2003 tarihli sayısında yayımlanan şiirlerden bir seçme ilave edilmiştir. Eserin düzeltisi Mahmure İleri tarafından yapılmıştır.

Şiirlerinin farklı zamanlardaki baskılarında bazı değişiklikler olduğu tespit

4 Hece ile yazılmış şiirlerde de bazı vezin hataları görülmüştür, bunlardan sadece iki örnek vermek yeterli olacaktır: “Ben de o âşık gibi burada bir gün ölürsem” (2012: 226) Hecenin 7+7 ölçüsüyle yazılmıştır, burada değil, “burda” olması gerekir. “Anlattılar güzel bir yüzün bir nefesten sararmış” (2012: 242) Hecenin 8+7 ölçüsüyle yazılmıştır ve “güzel bir yüzün” değil “güzel yüzün” olması gerekirdi.

5 Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*, Hz. Nihad Sami Banarlı, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara 1990

6 Necat Birinci, *Faruk Nafiz*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1993

edilmişse de bu çalışmanın konusu olmadığı için değişikliklerle ilgili ayrıca bir incelemeye gidilmemiştir. Ancak *Suda Halkalar* (1928), *Heyecan ve Sükûn* (1959) ve *Han Duvarları* (1969)'nda ele alınan mısralar kapsamında rastlanan değişikliklerin örnekleri incelemede görülecektir.

A – 1969 Baskısında Olan ve Güncel Baskıda Tekrarlanan Hatalar:

Güncel baskıda karşılaşılan hatalı yazımlardan üçü, esas alındığı belirtilen 1969 yılındaki metinden kaynaklanmıştır. Diğer bir ifadeyle o baskıdaki hatalar güncel baskıda yinelenmiştir.

“Taç Giyen Millet” şiirinde “*gönüllerde*”⁷ olması gereken kelime “*göllerde*” biçiminde yazılmış, vezni ve anlamı bozan bu ifade fark edilmeyerek mevcut baskıda da hiçbir tashih görmeden aynen tekrarlanmıştır:

“Târih, ezeli şânına destan yazadursun,
Bayram yaratır yaşlı *göllerde*⁸ cülusun”

1928 yılında eski harflerle *Suda Halkalar* ismiyle basılan kitapta ise söz konusu mısra henüz son hâlini almamıştır:

“Târih, ezeli şânına destân yazadursun,
Rûhumda seherler yaratır *tahta* cülûsun”⁹

Yukarıdaki örnekte bulunan ikinci mısra 1959 yılında basılan *Heyecan ve Sükûn*'da şu şekilde yer almıştır:

Bayram yaratır yaşlı *gönüllerde* cülûsün
(mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün)

Bu durumda, şairin sonradan (1959) mısradaki değişikliğe gittiği ve yine kendisi hayattayken yayınlanan *Han Duvarları*'nda da şiirin bu şekliyle yayımlandığı anlaşılıyor. O hâlde vezne uymayan “*göllerde*” kelimesi 1969 baskısında sehven böyle yazılmıştır. Zira söz konusu kelimenin *gönüllerde* olması gerektiği şiirin 1959'da baskısında görülmektedir.

“Şarkın Sultanları I” şiiri ise aruzun (*fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*) kalıbıyla yazılmış olup aşağıdaki mısradaki geçen *öterdi* kelimesi anlamı ve vezni bozmaktadır:

“Yaz kış, *öterdi*¹⁰ ağaçlar bu derin maviliği,”

7 Faruk Nafiz Çamlıbel, *Heyecan ve Sükûn*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1959, s. 152; *Faruk Nafiz* (1993) s. 105

8 *Han Duvarları* (1969) s. 21, *Han Duvarları* (2012) s. 23, *Han Duvarları* (1990) s. 26

9 Faruk Nafiz, *Suda Halkalar*, Sanayi-i Nefise Matbaası, İstanbul, 1928, s. 43

10 öterdi: *Han Duvarları* (2012) s. 52, *Han Duvarları* (1969) s. 113; överdi: *Han Duvarları* (1990) s. 87; öterdi: *Heyecan ve Sükûn* (1959), s. 72; *Faruk Nafiz* (1993) s. 91

Edebiyat-ı Umûmiye dergisinde yayınlandığında ise “yaz kış” sözcükleri “*sanki*” biçiminde yer almış, fakat vezni bozan “*öterdi*” kelimesi yerine ise vezne uygun olarak “*örterdi*” denilmiştir.

“Sanki *örterdi* ağaçlar bu derin mâviliği,”¹¹

Heyecan ve Sükûn’da ise (1959) “*sanki*” kelimesi *yaz kış* ile değiştirilmiş ve “*Yaz kış, örterdi*” olarak son şeklini almıştır. Burada da 1969 baskısındaki “*öterdi*” kelimesinin sehven böyle yazıldığı açıktır. Mısra şöyle olmalıdır:

“Yaz kış, *örterdi* ağaçlar bu derin maviliği,”

Şair, “Gurbet I” şiirinde aruz veznine bir hareketlilik getirmiş ve bazı mısralara göre kalıp değişse de aruz ölçüsünü kullanmıştır. “Gurbet I” şiirinde ilk mısra *mef’ûlü mefâ’îlü fa’ûlün* kalıbındadır. Ancak burada “*tanyorum ki*” kelimesi vezni bozar. Vezin gereği “*tanyordum ki*” olması gerekir:

“Bir kuş *tanyorum*¹² ki, baharda,”

Suda Halkalar (1928)’da ise bu kelime “*tanyordum*” olarak geçer ve vezne uyar. 1969 baskısında sehven “*tanyorum ki*” şeklinde yazıldığı anlaşılmaktadır:

“Bir kuş *tanyordum*¹³ ki, baharda,”

B – Mevcut Baskıya Mahsus Hatalar:

Öncelikle, okurun rahatlıkla fark edip zihninde düzeltebileceği türden nispeten basit diyebileceğimiz dizgi hatası kabilinden örnekler üzerinde duracağız.

“Denizle Konuşan Adam” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde “*bulmazdı*” (1969: 41) kelimesi “*bulmazsı*” (2012: 29) biçiminde yazılmıştır:

“Fırçalar rengini *bulmazsı* ve teller sesini!”

“Şair” (mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde, “*hulyâlar*” (1969: 57) kelimesi *huyllalar* (2012: 35) olarak yazılmıştır:

“*Huyllalar* uçar heykelin âmâ nazarında,”

“Has Bahçe I” (mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde *ve* (1969, 150)

v (2012, 65) biçiminde yazılmıştır:

“Gün yüzlü, sırma saçlı *v* zümrüt bakışlısın!”

“Kış Bahçeleri” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde “*akşam*” keli-

11 *Şarkın Sultanları*, Faruk Nafiz Bey [Çamlıbel], Edebiyat-ı Umûmiye Mecmuası, İstanbul, 1335, [1917] cilt: I, S 14, s. 248 Faruk Nafiz, *Şarkın Sultanları*, Orhaniye Matbaası, 1918, s. 3

12 *tanyorum*: *Han Duvarları* (2012) s. 55, *Han Duvarları* (1969) s. 129, *Han Duvarları* (1990) s. 98

13 *Tanyordum*: *Heyecan ve Sükûn* (1959) s. 61; *Suda Halkalar* (1928) s. 43; *Faruk Nafiz* (1993) s. 108

mesi (1969: 111) “*akam*” (2012: 51) olarak yazılmıştır:

“Pas tuttu bu *akam* suların rengi havuzda”

Yukarıda örneği verilen nispeten önemsiz ve fark edilmesi kolay hataların dışında anlamın değişmesi sebebiyle daha ciddi olduğunu düşündüğümüz hatalar ise şunlardır:

“Taç Giyen Millet” (mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ülün) şiirinde *düşmanı* (1969: 22) kelimesi *düşman* (2012: 23) şeklinde, *sürdün* (1969: 22) ise *dürdün* (2012: 23) olarak yazılmıştır:

“Mademki bugün *düşman* sen *dürdün* atınla

Hakkın yaşamak haşre kadar saltanatınla...”

“Mehmetçik’e Kaside” (mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ülün) şiirinde *milletimin* (1969: 25) kelimesi *milletin* (2012: 25) olarak yazılmıştır. Bir anlam bozukluğu doğurmayan bu hata gözden kaçabilecek türden olsa da ritmin aksadığı kolayca fark edilebilir. Mısrada anlam değişmiş, vezin ise bozulmuştur:

“Ey *milletin* lahzada halk ettiği ordu!

Baktın ki bütün bir vatan elden gidiyordu,”

“Ey *milletin*” diye seslendiğinde hangi milletten bahsettiği belirsizdir. Ama “Ey *milletimin*” dediğinde ise şair, kendi milletinin ordusuna seslenmiş olur. Bu ise şaire başka bir şey söyletmek anlamına gelecektir.

“Sînâ’ya İnen Nûr” (mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde ise bir kelime eksik yazılarak “Ömrün *bütün* bedî’aları” (1969: 43) ifadesi “Ömrün bediaları” (2012: 30) biçiminde sunulmuştur:

“Destan değil, hikâye değil, senden ayrılan,

Ömrün [*bütün*] bedialarından uzaklaşır!”

“Bahara Kaside” (mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde “*tutar*” (1969: 59) kelimesi “*tutuyor*” (2012: 36) olarak yazılmış ve vezni bozmuştur:

“Bülbülde ses, havuzda sükût, erguvanda renk;

Mehtap ışık *tutuyor* yola, hasretle... Neredesin?”

“Gülistan” (mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ülün) şiirinde mısraya bir kelime ilave edilerek “değil gördüğüm” (1969: 62) “değil *bir* gördüğüm” (2012: 38) biçiminde yanlış yazılmış, vezin bozulmuş ve anlam değişmiştir:

“Efsun değil, efsane değil *bir* gördüğüm âlem:

Gündüz, gece, derya ve kenar, aynı gülistan.”

“Çiçekten Adalar” (mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ülün) şiirinde *sâhile* (1969: 102) yerine *sahilde* (2012: 50); *açtıktı* (1969: 102) yerine *açıktı* (2012: 50) biçimi-

minde yazılmış, anlam ve vezin bozulmuştur:

“Her *sahilde* bir müjde götürmek emeliyle,
Yaptıktı beyaz bir gemi ilhamın eliyle;
Hisler gibi *açıktı* hayal ufkuna yelken.”

“Şarkın Sultanları I” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde “*bir*” kelimesi unutulmuş “*Bazı bir şüphe*” (1969: 114) yerine “*Bazı şüphe*” (2012: 52) olarak yazılmış, yine vezin bozulmuş, anlam değişmiştir:

“*Bazı şüphe* parıldardı sönük ruhumda,
Her güzel yüzde arardım bir ilahî kadını”

“Gurbet I” (*mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fa’ülün*) şiirinde “*heyecanlarla*” ve “*bürümüş*” (1969: 130) kelimeleri “*heyecanlara*” ve “*bürünmüş*” (2012: 55) hâline gelmiştir. Bu hatalar hem anlamın hem de veznin bozulmasına yol açmıştır. Esas alındığı belirtilen 1969 baskısında ise mısralar aşağıdaki gibidir:

“Hicranla kısılmış, *heyecanlarla* boğulmuş

[...]

Sahrâyı beyazlar *bürümüş*, yollar uyuşmuş;”

“Gurbet II” şiirinin *mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fa’ülün* vezniyle yazılan “Ben böyle *atılmış* gibi yurdun bir ucunda” (1969: 130) mısraı “Ben böyle *altmış* gibi yurdun bir ucunda” (2012: 56) olarak yazılmıştır. Aynı şiirin *mef’ülü mefâ’ilü fa’ülün* vezniyle yazılan “Herkes bana bîgâne bu yerde..” (1969: 131) mısraı ise “Herkes bana *bir* bigâne bu yerde...” (2012: 56) biçiminde yazılmıştır.

“Heyecan ve Sükûn” (*mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fa’ülün*) şiirinde; “*gülistan da benimdi*” (1969: 142) yerine “*gülistan benimdi*” (2012: 59) olarak yazılmıştır. Hatalı yazılan mısraın doğrusu şu şekildedir:

“Ben goncalarındım ve *gülistan da benimdi!*”

“Yolcu” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde “*unuttum*” (1969: 144) kelimesinin *unuttun* (2012: 61) biçiminde yanlış yazıldığı görülmektedir:

“Bir hazan akşamı kırlarda *unuttun* neyimi,
Hasta kalbimde bütün matemi bir sisli kışın;”

“Firarı” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde *gönlüm* (1969: 147) olması gereken kelime *gölüm* (2012: 62) biçiminde yazılmıştır:

“Zülfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine,
Takılan *gölüm* asırlarca peşinden gidecek;”

Buna göre; şairin gölü (!) sevgilisinin saçlarının yay gibi kuvvetli çelik telle-

rine takılıp asırlarca peşinden gidecektir. Sadece veznin değil, anlamın da bozulduğu bu tür birçok hataya sebep olunması ve bunların daha sonra farkına varılmaması dikkat çekicidir.

Yine aynı şiirde “*sen*” (1969: 147) kelimesi “*seni*” (2012: 62) olarak yazılmıştır:

“*Seni* bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine

Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek!”

“Senden Dönüş” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde “*güzellikleri*” (1969: 49) olması gereken kelime “*güzellikler*” (2012: 64) olarak yazılmıştır:

“Her geçen yıl, o *güzellikler* senden çalarak,

Serpiyor yerlere bir gül gibi yaprak yaprak...”

“Niyaz” (fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün) şiirinde “*dilerim*” (1969: 189) kelimesi “*isterim*” (2012: 79) olarak yazılmıştır. Esas alındığı söylenen 1969 baskısındaki “*dilerim*” kelimesinin “*isterim*” olarak yazılması ilginç bir hatadır. Doğrusu aşağıdaki gibidir:

“Tanrılar Tanrısı’nın şâiri olmak *dilerim*”

“Bekleyen” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde “*tellerle*” (1969: 204) kelimesi “*tellere*” (2012: 84) olarak yazılması sebebiyle bir anlam bozukluğu ortaya çıkmıştır. Diğer yandan vezin de bozulmuştur:

“Her gün seni seyretmedeyim can ü gönülден,

Tellere düşüncemde, duvaklarla düşümde.”

Düzyazıyla ifade edecek olursak şair, “her gün seni düşüncemde tellerle, düşümde [ise] duvaklarla can ü gönülден seyretmedeyim” diyor. “*Tellerle*” yerine “*tellere*” denildiğinde “düşüncemde seni *tellere* seyretmedeyim” gibi bir cümle ortaya çıkar ki Faruk Nafiz şiirinde dil sapması diyebileceğimiz bu tür bir söyleyiş rastlamak mümkün değildir. Mısraın doğrusu şu şekilde olmalıydı:

“*Tellerle* düşüncemde, duvaklarla düşümde.”

Yukarıda tespit edilen hataların birçoğu veznin yanında anlamı da bozan veya değiştiren türdendir. Eserin hazırlanmasında 1969 baskısının esas alındığı belirtilmesine rağmen söz konusu baskıda olmayan hataların ortaya çıktığı görülmektedir.

C – Kesme İşareti

Kitabın başındaki yayın notunda vezni bozmayan kesme işaretlerinin kaldırıldığı, veznin bozulacağı durumlarda ise muhafaza edildiği belirtilmişse de bunun üstesinden gelinemediği anlaşılıyor. Yayın notunda vezni bozmadığı iddiasıyla kesme işaretinin kaldırıldığı belirtildiği için bu iddiayı doğrulamayan durumlar

hata kapsamında düşünülmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Türkçede cezimli ayın ve hemze telaffuz edilmez. Bu ses değeri yerine önceki vokal uzun okunur ve netice itibariyle ortaya yine bir kapalı hece çıktığı bu gibi durumlarda kesme işaretini atmanın vezni bozmadığı sonucuna varılabilir.

Bir örnekle izah etmek gerekirse *mu'cize* (1969: 35) kelimesi *mucize* (2012: 24) şeklinde yazılsa bile günümüzde bunun telaffuzu “*mûcize*” biçimindedir. Yani u’dan sonraki cezimli ayın harfi Türkçe telaffuzda söylenmeyip onun yerine kendinden önceki vokal uzun okunarak û’ya dönüşmüştür. Dolayısıyla hece değerinde bir değişme olmadığı için vezin bozulmamıştır. Şu örneklerde de benzer durum geçerlidir:

ma'nâ (1969: 35) mana, *şu'le* (1969: 35) şule, *ni'met* (1969: 45) nimet, *ma'bûde* (1969: 52) mabude.

Yukarıdaki örneklere benzer durumlarda kesme işaretinin atılması vezni bozmaz. Ancak bununla birlikte vezni bozduğu hâlde kesme işaretinin atıldığı birçok örneğe de rastlanılmıştır. 1969 baskısında ise cezimli hemze ve ayınların hepsinde kesme işareti vardır.

Kesme işaretinin atılmasıyla veznin bozulduğu örnekler için kabaca şöyle bir kurala varılabilir: Cezimli bir ünsüzden sonra gelen hemze ve ayın harfini belirten kesme işareti kaldırıldığında hece değeri değişir. Mesela: “*mes'ele*” kelimesinin hece değeri bir kapalı, iki açık (- . .) hecedir. Fakat “*mesele*” olarak yazılıp okunduğunda hece değeri üç açık (. . .) hecedir. an'ane/anane; mes'ûd/mesut gibi örneklerde hece değeri değişmektedir.

“Taç Giyen Millet” (mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün) şiirinde *an'anelerle* (1969, 21) *ananelerle* (2012: 23) biçiminde yazılması vezne uygun okumakta güçlük çıkarabilir. Kesme işareti olmadığı zaman günümüzdeki yaygın telaffuzuyla ya “anâne” veya “anane” şeklinde okunacaktır. Bu ise vezni bozan bir okuyuştur:

“Girdin yeni bir devre, metîn *ananelerle*”

yanlış: - - . / . - - . / . - - . / . - -

Veznin bozulmaması için aşağıdaki gibi yazılması gerekir:

“Girdin yeni bir devre, metîn *an'anelerle*”

doğru: - - . / . - - . / . - - . / . - -

“Fâtih'e Kasîde” (mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün) şiirinde *kıt'a* (1969: 24) *kıta* (2012: 24) olarak okunması vezni bozan bir durumdur:

“Bir sen bu cihan fâtihî beş *kıt'a* dilince...”

“Mehmetçik'e Kasîde” (mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün) şiirinde *neş'eli*

(1969: 26) sözcüğünün *neşeli* (2012: 25) olarak okunması vezni bozan bir durumdur:

“Mademki cihan *neşeli* mademki bu anda”

“Şâir” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde *mes’ûd* (1969: 57) kelimesinin *mesut* (2012: 35) biçiminde yazılması da vezni bozar. Mısranın 1969 basımındaki yazımı aşağıdaki gibidir:

“Devrinde fakat hangisi *mes’ûd* olabildi?”

Burada aynı sebepten kaynaklanan ve kesme işaretlerinin kaldırılmasının, iddia edilenin aksine, vezni bozduğunu destekleyen örneklerin bir kısmını tablo ile vermek yeterli olacaktır:

Şiirin adı	1969 MEB baskısı	Güncel baskı (2012)
Lale Devri	Vâdiyi sardı <i>meş’aleler</i> erguvan gibi. mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün (s. 60)	meşaleler (s. 37)
Hamd ü Senâ	Gökyüzünden yere indirdiği <i>Kur’ân’a</i> şükür fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 77)	Kuran’a (s. 45)
Ölmeyen Fâniler	Ve yarın kalmayacak <i>ş’rine</i> hayran kimse! Yaratır hilkat o fânileri, <i>san’at</i> yaşatır, <i>Ş’re</i> girmişler için yoktur ölüm dünyâda! fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fa’lün (s. 78-79)	şiirine sanat şiire (s. 46)
Çiçekten Adalar	Bir ben varım artık bu yeşil <i>kıt’ada</i> , bir sen; mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün (s. 103)	kıtada (s. 50)
Gurbet III	Kalbimde güneş, sevgi, emel, <i>neşe</i> ne varsa... mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün (s. 131)	neşe (s. 57)
Yolcu	Kumlar üstünde deniz <i>neş’eli</i> kız, yok mu yuvan? fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 145)	neşeli (s. 61)
Son Beklediğim	Ben herkese bir <i>neşe</i> yarattım o zehirden. mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün (s. 167)	neşe (s. 70)
Hayale Hasret	Gözlerim görmüyor artık seni <i>rü’yâda</i> bile fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 179)	rüyada (s. 75)
Sayılı	Güç düşer böyle geçen kırk yıla bir <i>neşe</i> yılı... fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 180)	neşe (s. 76)
Yusuf’lar	Yüzlerinden okurum sapsarı <i>rü’yâların</i> : fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 181)	rüyalarını (s. 76)
Levendler	Bağlıdır can gibi, cânan gibi <i>rü’yâlarına</i> ; fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 183)	rüyalarına (s. 77)
Neşe	Seni görmezse gözüm görmez olur <i>neş’eyi</i> de; fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün (s. 184)	neşeyi (s. 77)
Sonsuz Rü’yâ	Yerin üstünde görüp geçtiğimiz <i>rü’yânın</i> . fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fa’lün (s. 191)	rüyanın (s. 79)
Davet	Gün batar. Uykuda <i>rü’yâmız</i> ölümdür yalnız... fâ’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fa’lün (s. 200)	rüyamız (s. 82)

Verilen örneklerde görüldüğü üzere, söylenenin aksine, kesme işaretleriyle ilgili yapılan değişiklikler birçok mısra da veznin bozulmasıyla sonuçlanmıştır.

D – Düzeltme İşaretinin Kullanılmamasından Kaynaklanan Problemler

Düzeltme¹⁴ işaretinin mevcut imla kuralları gereği kullanılacağı yerler bellidir. Her uzun vokalde bugün için düzeltme işareti kullanılması gibi bir durum söz konusu değildir. Düzeltme işaretinin uzatma işleviyle kullanımı hususundaki kural TDK tarafından şöyle belirlenmiştir: Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur: *adem* (yokluk), *âdem* (insan)

Ancak günümüz okuru için bugün birçok kelimenin uzun okunup okunmayacağı içinden çıkılmaz bir hâl almışken, artık sıklıkla kullanılmayan kelimelelerin, hele aruzla yazılmış şiirlerde, vezne uygun okunabilmesi için düzeltme işaretinin kullanılması kaçınılmaz bir zorunluluk gibi görünmektedir. Nihad Sami Banarlı'nın 1969 yılında yayıma hazırladığı *Han Duvarları*'nda uzun vokallerin hepsinde düzeltme işareti kullanılmıştır. Yahya Kemal Enstitüsü'nün hazırladığı *Yahya Kemal - Bütün Şiirleri* adlı eserde, belki de benzer kaygılarla, aynı anlayış benimsenmiştir.¹⁵ İncelemeye konu olan eserin hazırlanmasında ise bu yaklaşım yerine yürürlükte olan imla kurallarına uygun olarak 1969 baskısındaki düzeltme işaretlerinin yeniden düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu değişikliklerin mısra vezne uygun okunmasında okuyucuya zorluklar çıkaracağı düşünülmektedir.

“At” (mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde *târîhe* (1969: 20) kelimesinin *tarihe* (2012: 22) biçiminde yazılması sebebiyle bugünkü yaygın telaffuzla okunduğunda vezin bozulur. Günümüzde her ne kadar “a” uzun okunmaya devam etse de “i” artık kısa okunmaktadır. Bu yüzden buradaki düzeltme işaretinin kaldırılması veznin bozulmasına yol açar.

“Son şanlı macerasını *tarihe* anlatın.”

“Fâtih’e Kasîde” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ülün) şiirinde *hâtır* (1969: 24) kelimesinin *hatır* (2012: 24) biçiminde yazılması da vezne uygun okumada bilhassa yeni nesil için güçlük doğuracaktır.

“Der-*hatır* eder bir seni “Fâtih” denilince; “

“Gazel” (mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün) şiirinde *hâtır* (1969: 138) kelimesinin yine *hatır* (2012: 58) biçiminde yazılması:

14 Düzeltme işareti adlandırmasının, bahse konu olan işlevi açısından isabetli olduğunu söylemek zordur. Uzatma veya çekme işareti gibi isimlendirmelerin yanı sıra gündelik dilde şapka gibi adlandırmalar da mevcuttur. Ancak burada TDK'nın söz konusu işaret için kullandığı ad esas alınmıştır.

15 Yahya Kemal, *Yahya Kemal Bütün Şiirleri*, İstanbul Fetih Cemiyeti, 2009 İstanbul

“Açılmış gonca kalsın gülşen-i *hatırda* cananlar”

“Mehmetçik’e Kasîde” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde *zincîri* (1969: 25) kelimesi *zinciri* (2012: 25) olarak yazılması:

“Ancak sen o zinciri söküp kırmayı bildin;”

“Lale Devri” (mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde *vâdî, iklîme, târihe* (1969: 60) kelimelerinin *vadi, iklim, tarihe* (2012: 37) biçiminde yazılması:

“*Vadiyi* sardı meşaleler erguvan gibi.

[...]

Mevsimlerin başında bir *iklime* şan gibi:

[...]

Tarihe vermiş ismini bir kahraman gibi.”

“Gülistan (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde *ta’kîbe* (1969: 63) kelimesinin *takibe* (2012: 38) biçiminde yazılması:

“*Takibe* koşar buse-yi câm, işret-i sohbet; “

Kaldı ki günümüz okuru açısından diğer kelimelerdeki düzeltme işaretlerinin de muhafaza edilmesinin isabetli bir tercih olacağı söylenebilir. Bu mısraın 1969 baskısındaki imlası şu şekildedir:

“Tâkîbe koşar bûse-yi câm, işret-i sohbet;”

“Vahdet-i Vücut” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde “*Şîrîn*” (1969: 71) kelimesinin “*Şirin*” (2012: 40) biçiminde yazılmıştır. Bu kelimenin de günümüzdeki telaffuzunda vokaller kısa söylendiği için vezin bozulacaktır:

“Tekrar edilir kıssa-i Şirin ile Ferhad...”

“Şarâba Kasîde” (mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün) şiirinde *âteşin* (1969: 75) kelimesinin *ateşin* (2012: 44) olarak yazılması:

“Meryem misali sade ve Selma’dan ateşin!”

Son olarak kesme ve düzeltme işareti dışında imlada yapılan oynamanın vezni bozduğu başka bir duruma daha işaret etmek gerekirse “Gurbet III” (mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün) şiirinde *eziyyette* (1969: 131) kelimesinin *eziyette* (2012: 57) biçiminde yazılması vezni ihlal eder:

“Bilsin ki bugün bir sen *eziyette* değilsin.”

Eserin basıma hazırlanmasındaki dikkatsizliğe imlayla ilgili müdahaleler eklenmiş; bütün bunlar şiirlerdeki anlam ve şekil özelliklerinin bozulmasına, birçok mısraın anlaşılabilir hâle gelmesine, bazı mısraların anlamının değişmesine yol açmıştır.

Sonuç:

Han Duvarları kitabındaki aruz ölçüsüyle yazılan Şiirlerle sınırlı tutulan bu inceleme, söz konusu eserin basımında yeterli dikkat ve özenin gösterilemediğini ortaya koymaktadır. Bazı kelimelerin yanlış veya eksik yazılması, metinde olmayan kelimenin ilave edilmesi gibi hatalar sebebiyle mısralardaki anlam bozulmuş veya değişmiş, birçok mısradan vezin ortadan kalkmıştır.

Ayrıca aruz ölçüsüyle yazılmış eserlerde düzeltme ve kesme işaretlerinin gelişigüzel kaldırılması Şiirin biçimsel yapısını, ahengini zedelemektedir. Özellikle Nihad Sami Banarlı gibi yetkin bir isim tarafından hazırlanmış bir baskının imlası değiştirilirken daha dikkatli olunabilirdi. Hatta evvel emirde en doğru ve pratik zm belki de aynı imlayı muhafaza etmek olabilir. nk yapılan bu değişikliklerde her ne kadar veznin dikkate alındığı söylenmiş bile olsa bunun hakkıyla yapılamadığı bu eserin bu baskısında açık bir Şekilde görülmektedir.

Bu çalışmadaki amaç bu tür eserlerin basımında karşılaşılan özensizliğe ve ciddiyetsizliğe dikkat çekmek ve bu eserlerin hazırlanmasında layık oldukları ihtimamın gösterilmesine katkıda bulunmaktır.

Kaynakça

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları – Toplu Şiirler*, 17. Baskı, Yapı Kredi Yayınları İstanbul, 2012.

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*, Hz. Nihad Sami Banarlı, MEB Yay, İstanbul, 1969.

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*, Hz. Nihad Sami Banarlı, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara 1990.

Faruk Nafiz, *Suda Halkalar*, Sanayi-i Nefise Matbaası, İstanbul, 1928.

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Heyecan ve Sükûn*, İnkılap Kitabevi, 1959.

Faruk Nafiz, *Şarkın Sultanları*, Orhaniye Matbaası, 1918.

Necat Birinci, *Faruk Nafiz*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1993.

Şarkın Sultanları, Faruk Nafiz Bey [Çamlıbel]., Edebiyât-ı Umûmiyye Mecmuası, İstanbul, 1335, [1917] cilt: I, sayı: 14

Yahya Kemal, *Yahya Kemal Bütün Şiirleri*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2009